

درس ۸: نواحی اقتصادی (تجارت و اقتصاد جهانی)

الف) درست یا نادرست بودن عبارت های زیر را مشخص کنید: (هر مورد ۰/۲۵ نمره)

- ۲۵- تجارت به مفهوم تولید و فروش کالاها و خدماتی است که نیازها یا خواسته های ما را برآورده می کند. صحیح □ غلط ■
- ۲۶- اقتصاد جهانی، تجارت داخلی کالاها و خدمات است که بر مبنای ارزش یک پول معین صورت می گیرد. صحیح □ غلط ■
- ۲۷- نابرابری های اقتصادی در فضای جغرافیایی مشاهده می شود. صحیح ■ غلط □
- ۲۸- جایگاه کشورها به عنوان مرکز و پیرامون در طی زمان تغییر نمی کند. صحیح □ غلط ■
- ۲۹- کمبود نیروی کار ماهر و متخصص و زیر ساخت ها از ویژگی های کشورهای پیرامون است. صحیح ■ غلط □
- ۳۰- کشورهای «نیمه پیرامون» عمدتاً تولیدکننده و صادرکننده مواد اولیه و خام هستند. صحیح □ غلط ■
- ۳۱- مناطق آزاد تجاری اغلب در مجاورت بنادر مهم ایجاد می شوند. صحیح ■ غلط □

ب) عبارت های زیر را با کلمات مناسب کامل کنید: (هر مورد ۰/۲۵ نمره)

- ۳۲- به خرید و فروش کالاها و خدماتی که نیازها و خواسته های ما را برآورده می کند، ... **تجارت** ... می گویند.
- ۳۳- بخش های مختلف اقتصاد هر کشور با تجارت ... **بین المللی** ... سر و کار دارد.
- ۳۴- تجارت بین المللی کالاها و خدمات که بر مبنای ارزش یک پول معین صورت می گیرد را ... **اقتصاد جهانی** ... گویند.
- ۳۵- از قرن هیجدهم، به وقوع ... **انقلاب صنعتی** ... ، استعمارگری اروپایی در جهان گسترش یافت.
- ۳۶- یکی از مهم ترین ویژگی های دوره بعد از جنگ جهانی اول و دوم، گسترش ... **شرکت های چند ملیتی** ... بود.
- ۳۷- کشورهای توسعه یافته صنعتی که بالاترین موقعیت را از نظر درآمد و ثروت دارند، ... **مرکز** ... نامیده می شوند.
- ۳۸- اگر ارزش واردات یک کشور بیشتر از صادرات باشد موازنه منفی است و به آن ... **کسری تجاری** ... می گویند.
- ۳۹- اتحادیه های اقتصادی - تجاری منطقه ای، میان کشورهای ... **همسایه** ... شکل می گیرد.

ج) گزینه صحیح را انتخاب کنید: (هر مورد ۰/۲۵ نمره)

۴۰- یکی از مهم ترین ویژگی های اقتصادی دوران پس از جنگ جهانی دوم چه بود؟

الف) گسترش شرکت های چند ملیتی ب) افزایش استعمار ج) رشد چشمگیر صنعت د) ایجاد شکاف میان کشورها

۴۱- در چه صورت موازنه تجاری یک کشور مثبت است؟

الف) ارزش واردات بیش از صادرات باشد. ب) ارزش صادرات و واردات برابر باشد.

ج) ارزش صادرات بیش از واردات باشد. د) صادرات و واردات صفر باشد.

۴۲- این عبارت تعریف کدام مفهوم است؟ «مناطق هستند که در اصل برای توسعه صادرات یک کشور و رونق اقتصادی ایجاد می شوند.»

الف) اتحادیه های تجاری ب) مناطق آزاد تجاری ج) اتحادیه های منطقه ای د) مناطق ویژه اقتصادی

۴۳- کدام مورد از جمله اتحادیه های اقتصادی - تجاری منطقه ای به شمار نمی رود؟

الف) اگو ب) اوپک ج) نفتا د) آ.سه.ان

۴۴- مناطق آزاد تجاری اغلب در مجاورت ایجاد می شوند.

الف) کشورهای همسایه ب) بنادر مهم ج) کشورهای پیرامونی د) شبکه راه های زمینی

د) به سوالات زیر پاسخ کوتاه دهید:

۴۵- چرا هیچ کشوری بی نیاز از تجارت با سایر نواحی جهان نیست؟ (۰/۵)

پاسخ: امروزه هیچ کشوری از نظر منابع و مواد خام و کالاهای صنعتی خودکفا و بی نیاز از مبادله با سایر نواحی جهان نیست.

۴۶- منظور از اقتصاد جهانی چیست؟ (۰/۵)

پاسخ: منظور از اقتصاد جهانی، تجارت بین المللی کالاها و خدمات است که بر مبنای ارزش یک پول معین صورت می گیرد.

۴۷- پس از جنگ جهانی دوم، کشورهای جهان به چند دسته تقسیم شدند؟ نام ببرید. (۰/۵)

پاسخ: کشورهای جهان به دو بلوک غرب (کشورهای سرمایه داری امریکا و اروپای غربی) و بلوک شرق (کشورهای کمونیستی شوروی سابق، چین و اروپای شرقی)

۴۸- شرکت های چند ملیتی از شرکت های محلی به چه منظوری استفاده می کنند؟ (۰/۵)

پاسخ: از شرکت های محلی در کشورهای میزبان برای تولید یا فروش کالاها و خدمات خود استفاده می کنند.

۴۹- شرکت های چند ملیتی چگونه موجب ورشکستگی کارخانه های داخلی کشورها می شوند؟ (۰/۵)

پاسخ: این شرکت ها گاه انحصار تولید یک کالا را در دست می گیرند و کارخانه های داخلی را از دور رقابت خارج می کنند و موجب ورشکستگی آنها می شوند.

۵۰- اهداف تشکیل سازمان « اوپک » توسط کشورهای صادرکننده نفت را بنویسید. (۰/۵)

پاسخ: برای دفاع از منافع خود و جلوگیری از آسیب پذیری ناشی از کاهش قیمت نفت در بازار جهانی.

۵۱- نتیجه نابرابری اقتصادی چیست؟ (۰/۵)

پاسخ: در نتیجه نابرابری اقتصادی، ناحیه هایی پدید می آیند که از نظر امکانات و تسهیلات و چشم اندازهای جغرافیایی با یکدیگر تفاوت دارند.

۵۲- چرا در نظام سرمایه داری جهانی، برخی نواحی نقش « مرکز » یافته و بر سایر نواحی غالب و مسلط شده اند؟ (۰/۵)

پاسخ: بر اساس روابط و مبادله نابرابری که بین نواحی پدید آمده است.

۵۳- منظور از کشورهای « نیمه پیرامون » چیست؟ (۰/۵)

پاسخ: منظور از کشورهای نیمه پیرامون کشورهایی هستند که بین مرکز و پیرامون قرار گرفته اند.

۵۴- هدف از ایجاد مناطق آزاد تجاری چیست؟ (۰/۵)

پاسخ: مناطق آزاد تجاری مناطقی هستند که در اصل برای توسعه صادرات یک کشور و رونق اقتصادی آن ایجاد می شوند.

۵۵- چرا همه مناطق آزاد در رسیدن به اهداف خود موفق نبوده اند؟ (۰/۵)

پاسخ: زیرا در برخی از کشورها این مناطق به پایگاه واردات تبدیل شده اند و نتوانسته اند به توسعه اقتصادی کمک کنند.

۵۶- در بین روش های مختلف حمل و نقل (زمینی، هوایی و دریایی) کدام شیوه جایگاه ویژه و متمایز دارد؟ (۰/۲۵)

پاسخ: حمل و نقل دریایی.

و) به سوالات زیر پاسخ کامل دهید

۵۷- تجارت (بازرگانی) را تعریف کنید. (۰/۷۵)

پاسخ: تجارت، خرید و فروش کالاها و خدماتی است که نیازها یا خواسته های ما را برآورده می کنند.

۵۸- انواع تجارت را بنویسید. (۱)

پاسخ: تجارت و داد و ستد کالاها و خدمات ممکن است در داخل مرزهای یک کشور و بین بخش های مختلف آن جریان داشته باشد و یا بین یک کشور و کشورهای دیگر صورت بگیرد.

۵۹- پیشینه تعامل و روابط اقتصادی در جهان را بنویسید. (۱)

پاسخ: در گذشته های دور تجارت بیشتر در سطح محلی صورت می گرفت. به تدریج، با ایجاد راه ها و کاروان سراها و استفاده از چارپایان و کاروان ها، مبادله کالاها در نواحی دوردست گسترش یافت. سپس، با پیشرفت هایی که در ساخت کشتی ها حاصل شد، میزان مبادلات تجاری بین نواحی مختلف افزایش یافت.

۶۰- اهمیت جاده ابریشم را بنویسید. (۱)

پاسخ: شبکه راه های به هم پیوسته جاده ابریشم که تا قرن پانزدهم میلادی شکل گرفت، بزرگ ترین شبکه داد و ستد جهانی بود که از طریق مسیری طولانی، شرق و غرب جهان آن روز را، از چین در شرق آسیا تا اروپا در کنار دریای مدیترانه، در بر می گرفت.

۶۱- نتایج ورود به عصر اکتشافات جغرافیایی و پیشرفت در دریانوردی را بنویسید. (۱)

پاسخ: اروپاییان به سرزمین هایی نو در امریکا و اقیانوسیه دست یافتند و با تصرف بخش هایی از آسیا، آفریقا، و امریکای جنوبی و ایجاد مستعمرات، به استخراج و غارت منابع طبیعی آنها پرداختند.

۶۲- چرا با وقوع انقلاب صنعتی، استعمارگری اروپایی ها در جهان گسترش یافت؟ (۱)

پاسخ: در این دوره، کارخانه های انگلستان و دیگر کشورهای اروپایی برای تولید کالاهای صنعتی به مواد اولیه و خام نیاز داشتند و استعمارگران اروپایی با تسلط بر نواحی مختلف جهان منابع اولیه گران بها مانند طلا، نفت و... و دیگر مواد معدنی را به کشورهای خود سرازیر کردند.

۶۳- چه عاملی موجب شد دوره استعمار کهن به پایان برسد؟ (۰/۷۵)

پاسخ: زیرا نهضت های استقلال طلبانه در کشورهای مستعمره بیشتر شد و به تدریج، کشورهای مستعمره به استقلال دست یافتند و به عضویت سازمان ملل درآمدند.

۶۴- چرا شرکت های چند ملیتی به سرمایه گذاری در کشورهای دیگر علاقه مندند؟ (۱/۵)

پاسخ: زیرا از این طریق به امتیازات زیادی دست پیدا می کنند. اولاً، با احداث کارخانه یا شرکت در کشورهای دیگر از منابع طبیعی آن نواحی استفاده می کنند. دوم اینکه از نیروی کار ارزان قیمت این نواحی برخوردار می شوند و سوم، چون در کشورهای کمتر توسعه یافته صنعتی، نظام مالیاتی و بیمه کارگران و قوانین و مقررات زیست محیطی، چندان جدی و سخت نیست، فعالیت شرکت های چند ملیتی در این گونه کشورها، آسان تر و ارزان تر تمام می شود.

۶۵- شرکت های چند ملیتی چگونه موجب افزایش وابستگی کشورهای در حال توسعه به کشورهای توسعه یافته صنعتی می شود؟ (۱)

پاسخ: این شرکت ها به دنبال افزایش فروش و سود خود هستند و به منافع کشورهای میزبان چندان توجهی ندارند و گاه با انحصار تولید یک کالا کارخانه های داخلی را از دور رقابت، خارج می کنند و موجب ورشکستگی آنها می شود. در این صورت وابستگی نواحی به کشورهای صنعتی بیشتر می شود.

۶۶- انواع کشورها و نواحی از نظر مبادلات تجاری جهانی (نوع غالب مبادلات اقتصادی) را بنویسید. (۱)

پاسخ: الف) کشورهایی که اقتصاد آنها به طور عمده مبتنی بر تولید و صدور مواد اولیه و خام و منابع انرژی و معدنی است.

ب) کشورهایی که اقتصاد و درآمد آنها به طور عمده مبتنی بر تولید و صدور انواع کالاهای کارخانه ای و صنعتی همراه با فناوری های پیشرفته و نوین است.

۶۷- اقتصاد کشورهایی که مبتنی بر تولید و صدور مواد خام و انرژی هستند با چه مشکلاتی رو به رو هستند؟ (۱)

پاسخ: اقتصاد این کشورها در برابر نوسانات قیمت در بازارهای جهانی آسیب پذیری زیادی دارد و کاهش قیمت خرید محصولات آنها می تواند شوک های عظیمی به اقتصادشان وارد کند. در این نوع اقتصاد، حمایت از بخش های تولیدی داخلی ضعیف است و واردات گسترش زیادی دارد.

۶۸- «شاخص توسعه انسانی» چند عامل را در بر می گیرد؟ آنها را نام ببرید. (۰/۷۵)

پاسخ: سه عامل را در بر می گیرد: الف) درآمد و رفاه ب) امید به زندگی یا متوسط طول عمر ج) سواد و آموزش.

۶۹- ارتباط نابرابری اقتصادی با فضای جغرافیایی را توضیح دهید. (۱/۲۵)

پاسخ: نابرابری اقتصادی در فضای جغرافیایی جلوه گر می شود. به عبارت دیگر، چون منابع و امکانات و خدمات به طور عادلانه توزیع نمی شوند، نابرابری را می توان در سطح زمین و فضایی که انسان ها در آن زندگی می کنند، مشاهده کرد. در نتیجه نابرابری اقتصادی، ناحیه هایی پدید می آیند که از نظر امکانات و تسهیلات و چشم اندازهای جغرافیایی با یکدیگر تفاوت دارند.

۷۰- منظور از نقش «مرکز» - «پیرامون» چیست؟ توضیح دهید. (۱/۵)

پاسخ: در نظام سرمایه داری جهانی، بر اساس روابط و مبادله نابرابری که بین نواحی پدید آمده است، برخی نواحی نقش «مرکز» یافته و بر سایر نواحی غالب و مسلط شده اند. برخی نواحی نیز نقش «پیرامون» دارند که به لحاظ اقتصادی به مرکز وابسته اند. بر اساس این نظریه، مرکز، پیرامون را استثمار می کند و بر آن سیطره اقتصادی دارد.

۷۱- منظور از کشورهای «مرکز» را بنویسید. (۰/۷۵)

پاسخ: منظور از مرکز، کانون های سلطه اقتصادی بر جهان است. کشورهای توسعه یافته صنعتی که از نظر درآمد و ثروت بالاترین موقعیت را دارند، مرکز نامیده می شوند.

۷۲- ویژگی های کشورهای «مرکز» را بنویسید. (۲)

پاسخ: این کشورها مانند یک قطب آهن ربا عمل می کنند و بخش عمده ای از سود و ثروت جهان را دریافت و جذب می کنند. آنها حتی به صدور سرمایه، یعنی سرمایه گذاری در دیگر نواحی جهان می پردازند. از ویژگی های کشورهای مرکز، برخورداری از صنایع نو و خدمات پیشرفته، فناوری بالا و نیروی ماهر و متخصص، و زیر ساخت های مناسب برای توسعه اقتصادی مانند حمل و نقل پیشرفته و سطح بالای زندگی و رفاه اجتماعی است. این کشورها، مواد خام را با قیمت ارزان تر از کشورهای پیرامون می خرند و کالاهای صنعتی ساخته شده را با سود بیشتر به آنها می فروشند.

۷۳- کدام کشورها جزء کشورهای «مرکز» هستند؟ چهار مورد را نام ببرید. (۱)

پاسخ: کشورهای امریکای شمالی، اروپای غربی، ژاپن و استرالیا.

۷۴- سه ویژگی کشورهای « پیرامون » را بنویسید. (۱/۵)

پاسخ: کشورهای پیرامون عمدتاً تولیدکننده و صادر کننده مواد اولیه و خام هستند. این کشورها از نظر توسعه صنعتی و فناوری های نوین در سطح پایین تری قرار دارند. این کشورها که به واردات کالاهای صنعتی از مرکز وابسته اند، بازار خوبی نیز برای تولیدات آنها هستند و بنابراین این، سود هنگفتی نصیب کشورهای مرکز می کنند. کمبود نیروی کار ماهر و متخصص و نبود زیر ساخت ها و تجهیزات لازم برای توسعه صنعتی از دیگر ویژگی های این کشورها است.

۷۵- کدام کشورها جزء کشورهای « پیرامون » هستند؟ چهار مورد را نام ببرید. (۱)

پاسخ: افغانستان، بنگلادش، مراکش و نامیبیا.

۷۶- دو ویژگی کشورهای « نیمه پیرامون » را بنویسید. (۱)

پاسخ: این کشورها از نظر اقتصادی از کشورهای پیرامون قوی ترند اما هنوز از نظر قدرت اقتصادی به کشورهای مرکز نرسیده اند. این کشورها بین کشورهای مرکز و پیرامون نقش واسطه را بازی کرده و ساختار اقتصادی و اجتماعی آنها دچار تغییرات و تحولات صنعتی و فناوریانه شده است.

۷۷- سه کشور از مهم ترین کشورهای نیمه پیرامون را نام ببرید. (۰/۷۵)

پاسخ: چین، کره جنوبی و سنگاپور.

۷۸- منظور از موازنه تجاری مثبت و منفی یک کشور چیست؟ و پیامد آنها را بنویسید. (۱/۵)

پاسخ: اگر ارزش صادرات یک کشور بیشتر از واردات آن باشد، موازنه تجاری مثبت است و آن کشور می تواند از راه سودی که به دست می آورد، استانداردهای زندگی و رفاه را در کشور خود بهبود بخشد. اگر ارزش واردات بیشتر از صادرات باشد، موازنه، منفی است که به آن کسری تجاری می گویند و برای اقتصاد کشور نامطلوب است.

۷۹- کشورها برای اینکه تاثیرات منفی تجارت خارجی (صادرات و واردات) را بر صنایع و اقتصاد خود کاهش دهند و به توسعه اقتصادی دست یابند، معمولاً چه کارهایی انجام می دهند؟ (۱/۵)

پاسخ: وضع تعرفه های گمرکی و مالیات بر کالاهای وارداتی، محدود یا ممنوع کردن برخی از کالاها در دوره های زمانی خاص، تشکیل اتحادیه های اقتصادی - تجاری منطقه ای و ایجاد مناطق آزاد تجاری.

۸۰- اتحادیه های اقتصادی - تجاری منطقه ای چگونه به رونق و توسعه اقتصادی کشورها کمک می کند؟ (۱)

پاسخ: کشورهای عضو این اتحادیه ها بر اساس موافقت نامه هایی که امضاء می کنند، سعی می کنند مالیات ها و تعرفه های گمرکی را بین خودشان کاهش دهند یا بردارند تا تجارت بین کشورهای منطقه، افزایش یابد و به رونق و توسعه اقتصادی کشورها کمک شود.

۸۱- سه اتحادیه از جمله اتحادیه های اقتصادی منطقه ای را نام ببرید. (۰/۷۵)

پاسخ: ا.ک.و، آ.سه.آن و نفتا.

۸۲- منظور از مناطق آزاد تجاری چه مناطقی هستند؟ و چه مقرراتی در این مناطق حاکم است؟ (۱/۵)

پاسخ: مناطقی هستند که در اصل برای توسعه صادرات یک کشور و رونق اقتصادی آن ایجاد می شوند. در این مناطق، تولیدکنندگان و بازرگانان می توانند بدون پرداخت حقوق و عوارض گمرکی یا معافیت های مالیاتی، به صادرات و واردات و انبارداری کالاها بپردازند. به طور کلی در این مناطق، مقررات و قوانین اقتصادی ویژه و متفاوت با دیگر نواحی سرزمین وجود دارد.

۸۳- سه منطقه از مهم ترین مناطق آزاد تجاری ایران را نام ببرید. (۰/۷۵)

پاسخ: منطقه قشم، منطقه کیش و منطقه آزاد تجاری - صنعتی انزلی.

۸۴- امتیازات حمل و نقل دریایی را بر دیگر شیوه های حمل و نقل بنویسید. (۱)

پاسخ: به دلیل پایین تر بودن هزینه ها با وجود وزن زیاد کالاهای جا به جا شده و نیز قابلیت جا به جایی کالا تا مسافت های دور دست.

۸۵- امروزه بیشتر مبادلات اقتصادی کشورها از طریق چه کشتی هایی انجام می شود؟ (۱)

پاسخ: از طریق انواع کشتی های فله بر، کشتی های کانتینری، کشتی های نفتکش و شناورهای تانکر حمل کننده گاز انجام می گیرد.